

Ніна Воробей

**ПРОСЛАВЛЕННЯ ЧУДОТВОРНОЇ ІКОНИ
ІЛЛІНСЬКОЇ БОГОМАТЕРІ У ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ «ЧЕРНИГОВСКИХ ЕПАРХИАЛЬНИХ ИЗВЕСТИЙ»)**

DOI: 10.5281/zenodo.4018360

© Н. Воробей, 2020. CC BY 4.0

Розглядаючи поширеність та особливості шанування певних чудотворних ікон, можна не лише вивчити ставлення до них тогочасного суспільства, але й визначити місце оригінальної ікони серед інших церковних пам'яток, популярних у період дослідження. Тому основною метою статті стало дослідження суспільного інтересу у ХІХ – на початку ХХ ст. до відомої Чернігівської святині – чудотворної ікони Божої Матері 1658 р. пензля Григорія Дубенського. **Наукова новизна** полягає у спробі висвітлити історію копій чудотворної ікони Чернігівської Іллінської Богоматері як окремих значущих соціокультурних феноменів, дотичних до духовної спадщини Чернігівщини.

У статті проаналізовано публікації часопису «Черниговские епархиальные известия» про копії чудотворної ікони Іллінської Богоматері, що зберігалися у монастирях і храмах на території Російської імперії у ХІХ – на початку ХХ ст., зокрема про ікони в печерній церкві Гефсиманського скиту при Троїце-Сергієвій лаврі та у Смольному Воскресенському соборі Санкт-Петербурга.

З прославленням копії ікони Іллінської Богоматері в Гефсиманському скиту Троїце-Сергієвій лаврі поблизу Москви пов'язана історія родини Філіпових, які вбачали чудесну допомогу від образу результатом вирішення своїх життєвих проблем. Олександра Філіпова наприкінці життя передала копію образу Чернігівської Іллінської Богоматері до Гефсиманського скиту й виступила першою донаторкою образу, подарувавши коштовну корону та діамантовий фермуар.

Історія віднайдення чудотворної ікони Іллінської Богоматері у Смольному Воскресенському соборі Санкт-Петербурга пов'язана з видіннями у солдата конвойної команди, ім'я якого не зафіксовано.

Для забезпечення методологічних основ дослідження за принципами історизму та цілісного підходу до аналізу проблем, було використано логічний, ретроспективний та метод узагальнення.

На основі наведених даних зроблено висновки про поширеність культу ікони Чернігівської Іллінської Богоматері, висвітлено історію прославлення цих ікон, описано пов'язані з ними чудеса, оприлюднено інформацію про місцезнаходження інших копій.

Ключові слова: Чернігів, іконопис, чудотворна ікона Іллінської Богоматері, традиція.

У православному церковному просторі повсюдно поширена традиція іконошанування, а особливо поклоніння чудотворним іконам. Зацікавленість цим явищем як духовним і соціокультурним феноменом засвідчують, зокрема, публікації у часопису «Черниговские епархиальные известия».

Актуальність цього дослідження полягає у з'ясуванні популярності копій ікони Іллінської Богоматері як об'єктів шанування на території тогочасної Російської імперії. Наукова новизна полягає у спробі висвітлити історію копій чудотворної ікони Чернігівської Іллінської Богоматері як окремих значущих соціокультурних феноменів, дотичних до духовної спадщини Чернігівщини.

Поява значної кількості копій чудотворних ікон була зумовлена, передусім, популярністю серед населення місцевих образів, проте не останню роль тут відіграло піднесення іконопису на Чернігівщині за часів Української національної революції середини XVII ст. Відомо, що саме у 1658 р. Григорій Константинович відновив ікону Іллінської Богородиці¹, яка невдовзі виявилась чудотворною. Вона була створена за взірцем візантійської іконографії Богоматері Одігітрії з яскравими рисами Ренесансу, що свідчить про вміння чернігівських іконописців адаптувати запозичені іконографічні типи до власних естетичних уподобань, зумовлених історичними обставинами².

Чудеса ікони Іллінської Богоматері почалися з легендарного сльозоточіння у квітні 1662 р., коли мешканці зусібіч збиралися на власні очі побачити диво й поклонитися новоявленому чудотворному образу³. Ця непересічна подія знайшла відображення у Чернігівському літопису⁴ та літопису Самійла Величка⁵. Згодом ікона знову здивувала чудесною подією: як засвідчив Дмитро Туптало у книзі «Руно орошенное»⁶, образ з усіма коштовностями дивним чином уцілів від пограбування татарами, котрі захопили все начиння та цінності в Іллінській церкві, а чудотворну ікону Богоматері «не помітили». Інші сюжети виявлення чудодійної сили образу Іллінської Богоматері були пов'язані зі зціленням від хвороб. Загалом ця книга містила описи 24-х чудес, а у виданні 1696 р. до них додано ще 6. Видання цього твору 1702 р. було доповнене списком людей, зцілених силою чудотворного образу від сліпоти, кульгавості, психічних розладів⁷.

Не дивно, що у XVII–XVIII ст. було створено багато копій цієї ікони, а її графічні зображення друкувалися у книгах і були відомі в Росії, Білорусі, Сербії. Вважалося, що копії ікони, виконані на дереві та металі, також мають чудодійну силу. Найвідоміші з-поміж них зберігалися в печерній церкві Гефсиманського скиту біля Троїце-Сергієвої лаври, у церкві Святих Апостолів у Москві (до речі, там була точна копія чернігівської ікони⁸), у Воскресенській церкві в Сосниці, у Гамаліївському монастирі біля Глухова, у Єлецькому монастирі у Чернігові тощо. Копію ікони було подаровано Петру I з нагоди взяття Азова у 1696 р. Нині у фондах Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній» зберігається п'ять копій цієї ікони. Найдавніша з них, датована 1778 р., походить з Успенського собору у Новгороді-Сіверському. Ще три списки датуються XVIII ст. і один – кінцем XVIII – початком XIX ст⁹.

Таке поширення списків ікони Іллінської Богоматері не лише свідчить про величезну пошану до оригінального образу, але й наявність персональних історій прославлення й шанування копій. Інформацію про них охоче публікували на сторінках часопису «Черниговские епархиальные известия» в другій половині XIX ст¹⁰.

¹ Руденко В. Я. Черниговский Богородичный монастырь после монголо-татарского нашествия. Святой князь Михайло Чернігівський та його доба: матеріали церковно-історичної конференції. Чернігів, 1996. С. 105–106.

² Пуцко В. Ікони Чернігівщини. Сіверянський літопис. 1997. № 4. С. 130.

³ Туптало Д. Руно орошенное / [підгот. тексту, передм. та комент. О. Тарасенка]. Сіверянський літопис. 2009. № 1. С. 35; Ефимов А. Чернигово-Ильинская чудотворная икона Божьей Матери. Прибавление к Черниговским епархиальным известиям. Часть неофициальная. 1906. № 11. С. 346–347.

⁴ Чернігівський літопис / [підгот. до друку, передмова і коментар Ю. Мицика]. Сіверянський літопис. 1996. № 4. С. 111.

⁵ Величко С. Літопис / [переклад з книжної укр. мови, комент. В. О. Шевчука]. Київ, 1991. Т. 2. С. 18–19.

⁶ Туптало Д. Руно орошенное / [підгот. тексту, передм. та комент. О. Тарасенка]. Сіверянський літопис. 2009. № 1. С. 39.

⁷ Савченко І. Чудеса від ікони Божої Матері Іллінської у літературній обробці Димитрія Ростовського (Туптала). Сіверянський літопис. 2000. № 2. С. 45.

⁸ Ефимов А. Чернигово-Ильинская чудотворная икона Божьей Матери. Прибавление к Черниговским епархиальным известиям. Часть неофициальная. 1906. № 13. С. 411.

⁹ Чудотворні ікони Чернігівщини / [авт. тексту О. І. Травкіна]. Чернігів, 2017. С. 11–12.

¹⁰ Блакитний М. Церковне та соціокультурне життя Північного Лівобережжя України за матеріалами

Суттєвим поштовхом для зростання інтересу до сакральних пам'яток стала підготовка «Историко-статистического описания Черниговской епархии», зініційована архієпископом Філаретом (Гумілевським). Автори досліджень, опублікованих на сторінках «Черниговских епархиальных известий», зокрема І. Шангін, О. Тупатилов, І. Боровський, О. Єфимов використовували здебільшого свідчення, запозичені з «Руна орошенного», літопису Самійла Величка, посилалися на передмову до «Тріоди квітної». Вони переповідали історію образу, детально описуючи пов'язані з ним чудеса.

Протягом 1874–1875 рр. у 12 номерах цього ж часопису було надруковано «Сказание о чудотворной иконе Божией Матери Черниговско-Ильинской» диякона І. Шангіна. Він вказав особливі дні вшанування чудотворної ікони, здійснив власні детальні обміри й описи самої ікони та її кіоту¹¹, детально переповів історію копії ікони Іллінської Богоматері в Гефсиманському скиту Троїце-Сергієвої лаври.

У 1878 р. в «Черниговских епархиальных известиях» була оприлюднена стаття без зазначення авторства «Чудотворная икона Богоматери Ильинская Черниговская», що містила інформацію про зцілення жінки, яка страждала на психічний розлад¹². У подальшому О. Тупатилов¹³ та О. Єфимов¹⁴ оприлюднили у цьому ж виданні низку публікацій про Іллінську ікону, її чудеса та відомості про деякі прославлені копії.

Надзвичайна популярність чудотворного образу Іллінської Богоматері й зростання паломництва до неї ще в середині XVII ст. значною мірою вплинули на заснування в Чернігові кам'яного храму на честь Св. Трійці в 1679 р. з ініціативи архієпископа Лазаря Барановича. Новий собор зводили неподалік від Іллінської церкви на більш зручному і просторому місці, адже до чудотворної ікони Іллінської Божої Матері з'їжджалися прочани з різних регіонів України та Росії. Будівництво храму було завершено за архієпископа Феодосія Углицького в 1695 р¹⁵.

У 1892 р. О. Тупатилов опублікував у «Черниговских епархиальных известиях» нарис про копію ікони Іллінської Богоматері, яка була розміщена в печерній церкві Гефсиманського скиту при Троїце-Сергієвій лаврі¹⁶, що також прославилася чудотворіннями (тільки з вересня 1869 р. до січня 1871 р. їх було зафіксовано близько 30). Про цю копію згадував у своїх публікаціях І. Шангін¹⁷, доповнюючи періодичних видань Чернігівської єпархії (1861–1918); дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Чернігів, 2019. С. 137–139.

¹¹ Шангин И. Сказание о чудотворной иконе Божией Матери, Черниговско-Ильинской. *Прибавление к Черниговским епархиальным известиям. Часть неофициальная*. 1874. № 23. С. 592–604; № 24. С. 643–651; 1875. № 1. С. 7–17; № 2. С. 51–61; № 3. С. 77–84; № 4. С. 95–101; № 5. С. 141–146; № 6. С. 171–179; № 8. С. 231–238; № 9. С. 250–256; № 11. С. 326–331; № 18. С. 557–559.

¹² Чудотворная икона Богоматери Ильинская Черниговская. *Прибавление к Черниговским епархиальным известиям. Часть неофициальная*. 1878. № 9. С. 150–159.

¹³ Тупатилов О. О чудотворной иконе Божией Матери Черниговско-Ильинской-Троицкой, в связи с чудотворной копией ее, что в пещерной церкви Гефсиманского скита, при Троице-Сергиевой лавре. *Прибавление к Черниговским епархиальным известиям. Часть неофициальная*. 1892. № 22. С. 882–888; № 23. С. 942–946; № 24. С. 1002–1008.

¹⁴ Ефимов А. Чернигово-Ильинская чудотворная икона Божьей Матери. *Прибавление к Черниговским епархиальным известиям. Часть неофициальная*. 1906. № 11. С. 345–351; № 13. С. 409–417; № 14. С. 451–454; № 16. С. 519–524; № 17. С. 555–561; № 18. С. 582–585; № 19. С. 615–622; № 20. С. 651–658; № 21. С. 688–697.

¹⁵ Шангин И. Сказание о чудотворной иконе Божией Матери, Черниговско-Ильинской. *Прибавление к Черниговским епархиальным известиям. Часть неофициальная*. 1874. № 24. С. 647.

¹⁶ Тупатилов О. О чудотворной иконе Божией Матери Черниговско-Ильинской-Троицкой, в связи с чудотворной копией ее, что в пещерной церкви Гефсиманского скита, при Троице-Сергиевой лавре. *Прибавление к Черниговским епархиальным известиям. Часть неофициальная*. 1892. № 22. С. 882–888; № 23. С. 942–946; № 24. С. 1002–1008.

¹⁷ Шангин И. Сказание о чудотворной иконе Божией Матери, Черниговско-Ильинской. *Прибавление к Черниговским епархиальным известиям. Часть неофициальная*. 1875. № 5. С. 141–146; № 6. С. 171–179; № 8. С. 231–238; № 9. С. 250–256; № 11. С. 326–331; № 18. С. 557–559.

й уточнюючи історію образу новими деталями. Вказана копія чудотворної ікони була написана на полотні у XVIII – на початку XIX ст. й мала розмір орієнтовно 124 x 93 см¹⁸.

Походження цієї копії не визначено достеменно. На початку XIX ст. ікона зберігалась у священика о. Іоанна Алексеева з прилеглого Хотьковського жіночого монастиря. У 1823–1824 рр. у нього проживали члени родини Філіпових з Москви, які перебували в тяжких життєвих обставинах. Відомо, що діти Філіпових, особливо старша 23-річна донька Олександра, багато молилися перед іконою Іллінської Богоматері. Коли ж усе влаштувалося, вони схотіли зробити для себе її копію. Проте о. Іоанн благословив О. Філіпову своєю іконою Іллінської Богоматері¹⁹, й вона забрала її у вересні 1826 р. після благополучного облаштування у Москві. Там місцевий живописець очистив лик і одяг ікони та поновив німб.

За порадою намісника Троїце-Сергієвої лаври архімандрита Антонія, О. Філіпова в 1852 р. передала список ікони Іллінської Богоматері до нового печерного храму лаври, де його розмістили в нижній печерній церкві св. Архістратиґа Михайла ліворуч від іконостасу. Вже на той момент коштом тієї ж О. Філіпової на іконі була зображена срібна позолочена корона, прикрашена дорогоцінним камінням і діамантовим фермуаром (подарованим О. Філіповій за службу імператрицею Олександрою Федорівною). До того ж, О. Філіпова покрила частину ікони срібними напліччями з позолоченими променями.

Ікона прославилась своєю чудотворністю в 1869 р., а в 1870 р. донатором нової срібної ризи на ікону став князь Г. І. Грузинський, на знак подяки за чудесне зцілення своєї хворої доньки. Діамантовий фермуар О. Філіпової, яка померла ще в 1862 р., був перенесений з корони на десницю Богоматері²⁰.

Чудеса від копії ікони Іллінської Богоматері в Гефсиманському скиту фіксували на основі свідчень очевидців, і до початку XX ст. їх уже нараховувалось понад сто. У 1922 р. Гефсиманський скит закрили, а чудотворний образ Богоматері перенесли в Москву до храму преп. Сергія Радонезького в Рогозькій слободі. У 1938 р. влада закрила й цю церкву, а ікони спалили, проте чудотворний образ вдалося врятувати й передати на зберігання благочестивій родині з Підмосков'я. Після цього слід ікони обривається²¹, тому зараз в Гефсиманському скиту вшановують одну з трьох інших копій ікони Іллінської Богородиці, що стояла в притворі Троїцького собору²².

Вважати ікону Богоматері в Гефсиманському скиту точною копією чудотворної Іллінської не можна, адже вони не просто мають зовсім різні розміри, але й відмінності в іконографії. На це вказував О. Єфимов, порівнявши зображення ликів у надрукованих на початку XX ст. гравюрах і книгах²³.

Ще одне чудотворне прославлення копії ікони Іллінської Богоматері, що сталося в середині XIX ст., описав І. Боровський у 1900 р., спираючись на матеріали

¹⁸ Ефимов А. Чернигово-Ильинская чудотворная икона Божьей Матери. *Прибавление к Черниговским епархиальным известиям. Часть неофициальная*. 1906. № 13. С. 410.

¹⁹ Шангин И. Сказание о чудотворной иконе Божией Матери, Черниговско-Ильинской. *Прибавление к Черниговским епархиальным известиям. Часть неофициальная*. 1874. № 23. С. 592–604; № 24. С. 643–651. 1875. № 5. С. 143.

²⁰ Шангин И. Сказание о чудотворной иконе Божией Матери, Черниговско-Ильинской. *Прибавление к Черниговским епархиальным известиям. Часть неофициальная*. 1874. № 23. С. 592–604; № 24. С. 643–651; 1875. № 5. С. 145–146.

²¹ Черниговская Гефсиманская икона Божией Матери. *Гефсиманский Черниговский скит: вебсайт*. URL: <http://skit-chernigovsky.ru/ru/news/180-chernigovskaya-gefsimanskaya-ikona-bozhiej-materi/> (дата звернення 26.05.2019).

²² Комашко Н. И. Ильинская Черниговская икона Божией Матери. *Православная энциклопедия: вебсайт*. URL: <http://www.pravenc.ru/text/389455.html> (дата звернення 26.05.2019).

²³ Ефимов А. Чернигово-Ильинская чудотворная икона Божьей Матери. *Прибавление к Черниговским епархиальным известиям. Часть неофициальная*. 1906. № 13. С. 411.

журналу «Санкт-Петербургский духовный вестник»²⁴. Причому йдеться про список, який був подарований Лаврентієм Крщоновичем Петру I з нагоди взяття у липні 1696 р. Азова, потужної турецької фортеці, за участю українських козаків під командуванням наказного гетьмана, чернігівського полковника Якова Лизогуба. На честь цієї перемоги в Чернігові побудували Катерининську церкву, що тепер прикрашає в'їзд до міста, й створили унікальний список чудотворної ікони Іллінської Богоматері. Проте існує припущення, що таких копій було дві, оскільки одна з них (та, про яку розповідається нижче) потрапила до Смольного собору, а інша – з церкви митрополита Петра на Петергофській дорозі – опинилася в колекції Державного музею історії релігії у Санкт-Петербурзі²⁵.

Копія чудотворної ікони Іллінської Богоматері була передана у Воскресенський Смольний монастир його засновницею імператрицею Єлизаветою Петрівною, яка отримала її у спадок від батька Петра I. У Воскресенський собор образ потрапив після закриття монастиря і разом з іншими іконами та церковним начинням опинився в коморі. Історія виявлення образу пов'язана з візитом у 1851 р. до собору солдата з конвойної команди, що охороняла й супроводжувала арештантів. Цей солдат шукав ікону Богоматері, що з'являлась йому уві сні, й чітко вказував її розміри та описував композицію. Але саме такої ікони на той час у Воскресенському соборі виявлено не було. Через деякий час солдат знову повернувся до храму й переконливо просив пошукати ікону Божої Матері. Зрештою, у комірчині собору було знайдено забруднений образ Іллінської Божої Матері, в якому солдат упізнав образ зі свого сну.

За свідченнями, які цей солдат надав свічнику та настоятелю собору Н. О. Равєському, з ним трапилася неприємна історія на службі, коли супроводжуваний ним арештант утік, за що передбачалося надзвичайно суворе покарання. Чекаючи суду, цей солдат почав молитися й уві сні побачив видіння з образом Богоматері, який він мав знайти у Смольному Воскресенському соборі для здійснення молебну. Цим загадковим образом виявилась копія ікони Чернігівської Іллінської Богоматері.

Нововиявлену ікону розмістили у соборі. Після молебну на знак вдячності солдат купив недорого лампаду й до кінця свого життя робив пожертви на оливу для неї, щоб підтримувати її незгасимою. До ікони почалося паломництво місцевих вірян, і вже згодом постійні відвідувачі храму влаштували для неї позолочений кіот. У 1891 р. ікона була прикрашена срібною шатою з дорогоцінним камінням²⁶. Утім, до сьогодні образ не зберігся, тому було написано нову ікону, встановлену в Смольному соборі 21 серпня 2016 р²⁷.

Перекази свідчать про численні випадки цілюння від ікони Іллінської Богоматері у Смольному Воскресенському соборі Санкт-Петербурга, але формально вони не були зафіксовані й не оприлюднені. Про велику пошану вірян до цього образу можна судити з огляду на встановлення особливих днів шанування, особливо після епідемії холери в 1892 р.²⁸

²⁴ Боровский И. К истории чудесного прославления в Санкт-Петербургском Воскресенском соборе иконы Божией Матери Черниговской-Ильинской. *Прибавление к Черниговским епархиальным известиям. Часть неофициальная*. 1900. № 13. С. 383–386.

²⁵ Адрюг А. Икона «Чернігівської Іллінської Богоматері» 1696 р. *Сіверянський літопис*. 2001. № 6. С. 46, 49.

²⁶ Боровский И. К истории чудесного прославления в Санкт-Петербургском Воскресенском соборе иконы Божией Матери Черниговской-Ильинской. *Прибавление к Черниговским епархиальным известиям. Часть неофициальная*. 1900. № 13. С. 384–385.

²⁷ Дигтяренко Г. Тот самый Смольный. *Православный паломник: вебсайт*. URL: <http://journalpp.ru/%D1%82%D0%BE%D1%82AZaKbdr7.dpbs> (дата звернення 26.05.2019).

²⁸ Боровский И. К истории чудесного прославления в Санкт-Петербургском Воскресенском соборе иконы Божией Матери Черниговской-Ильинской. *Прибавление к Черниговским епархиальным известиям. Часть неофициальная*. 1900. № 13. С. 385.

Чудотворна ікона Іллінської Богоматері помітно вплинула не лише на місцеву іконографічну традицію, але й відіграла роль соціокультурного феномену, визначного далеко за межами Чернігівщини й Північного Лівобережжя.

References

Adruh, A. (2001). Ikona «Chernihivskoi Illinskoi Bohomateri» 1696 r. [Icon of the «Chernihiv Elijah's Mother of God» of 1696]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 6, pp. 46–49.

Blakutnyi, M. (2019). *Tserkovne ta sotsiokulturne zhyttia Pivnichnoho Livoberezhzhia Ukrainy za materialamy periodychnykh vydan Chernihivskoi yeparkhii (1861–1918)* [Church and socio-cultural life of the Northern Left Bank of Ukraine based on periodicals of the Chernihiv Diocese (1861–1918)]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Chernihiv, Ukraine.

Borovskij, I. (1900). K istorii chudesnogo proslavlenija v Sankt-Peterburgskom Voskresenskom sobore ikony Bozhiej Materi Chernigovskoj-Ilinskoj [To the history of the miraculous glorification of the icon of the Mother of God of Chernihiv-Ilyin in the St. Petersburg Resurrection Cathedral]. *Pribavlenie k Chernigovskim eparhialnym izvestijam – Addition to the Chernihiv Eparchial News*, unofficial part, № 13, pp. 383–386.

Chernigovskaja Gefsimanskaja ikona Bozhiej Materi [Chernihiv Gethsemane Icon of the Mother of God]. (n.d.).

Chudotvornaja ikona Bogomateri Ilinskaja Chernigovskaja [Miraculous icon of Our Lady Ilyinskaya Chernigovskaya]. (1878). *Pribavlenie k Chernigovskim eparhialnym izvestijam – Addition to the Chernihiv Eparchial News*, unofficial part, № 9, pp. 150–159.

Digitjarenko G. Tot samyj Smolnyj [The same Smolny]. *Pravoslavnyj palomnik – Orthodox pilgrim*.

Efimov, A. (1906). Chernigovo-Ilinskaja chudotvornaja ikona Bozhej Materi [Chernihiv-Ilyinsk miraculous icon of the Mother of God]. *Pribavlenie k Chernigovskim eparhialnym izvestijam – Addition to the Chernihiv Eparchial News*, unofficial part, № 11, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21.

Komashko, N. I. (n.d.) Il'inskaja Chernigovskaja ikona Bozhiej Materi [Ilyinskaya Chernihiv Icon of the Mother of God]. *Pravoslavnaja entsiklopedija – Orthodox encyclopedia*.

Mytsyk, Yu. (1996). Chernihivskiy litopys [Chernihiv Chronicle]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 4, 105–122.

Putsko, V. (1997). Ikony Chernihivshchyny [The icons of Chernihiv region]. *Siverianskyi litopys – Severian chronicle*, 4, 129–135.

Rudenok, V. Ya. (1996). Chernigovskij Bogorodichnyj monastyr' posle mongolotatarskogo nashestvija [Chernihiv Theotokos Monastery after the Mongol-Tatarin vasion]. *Sviaty kniaz Mykhailo Chernihivskiy ta yoho doba: materialy tserkovno-istorychnoi konferentsii – Holy Prince Mykhailo Chernihivsky and his time: materials of the church-historical conference*. Chernihiv, Ukraine. Pp. 105–106.

Savchenko, I. (2000). Chudesa vid ikony Bozhoi Materi Illinskoi u literaturnii obrobtsi Dymytrii Rostovskoho (Tuptala) [Miracles from the Elijah icon of the Mother of God in the literary treatment of Dmitry Rostovsky (Tuptalo)]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 2, 42–48.

Shangin, I. (1874). Skazanie o chudotvornoj ikone Bozhiej Materi, Chernigovsko-Ilinskoj [The legend of the miraculous icon of the Mother of God, Chernihiv-Ilyinskaya]. *Pribavlenie k Chernigovskim eparhialnym izvestijam – Addition to the Chernihiv Eparchial News*, unofficial part, № 23, 24.

Shangin, I. (1875). Skazanie o chudotvornoj ikone Bozhiej Materi, Chernigovsko-

Ilinskoj [The legend of the miraculous icon of the Mother of God, Chernihiv-Ilyinskaya]. *Pribavlenie k Chernigovskim eparhialnym izvestijam – Addition to the Chernihiv Eparchial News*, unofficial part, № 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 18.

Travkina, O. (Ed.). (2017). *Chudotvorni ikony Chernighivshhyny [Miraculous icons of Chernihiv region]*. Chernihiv, Ukraine : Vyd. Lozovyj V.

Tupatilov, O. (1892). O chudotvornoj ikone Bozhiej Materi Chernigovsko-Ilinskoj-Troickoj, v svyazi s chudotvornoj kopiej ee, chto v peshhernoj cerkvi Gefsimanskogo skita, pri Troice-Sergievoj lavre [About the miraculous icon of the Mother of God of Chernihiv-Ilyin-Trinity, in connection with the miraculous copy of it in the cave church of the Gethsemane Hermitage, at the Trinity-Sergius Lavra]. *Pribavlenie k Chernigovskim eparhialnym izvestijam – Addition to the Chernihiv Eparchial News*, unofficial part, № 22; 23; 24.

Tuptalo, D. (2009). Runo oroshennoe [The fleece have irrigated], (O. Tarasenko, prepared. text, foreword and comment.). *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 1, 30–50.

Velychko S. (1991). *Litopys [Chronicle]*. (Vol. 2). Kyiv, Ukraine.

Воробей Ніна Федорівна – аспірантка кафедри історії України Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, 14013, Україна).

Vorobei Nina F. – Ph.D. student of the Department of history of Ukraine, T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium» (53 Hetmana Polubotka Str., Chernihiv, 14013, Ukraine).

E-mail: nina.vorobei89@gmail.com

GLORIFICATION OF ELIJAH'S VIRGIN MARY MIRACULOUS ICON ON PAGES OF «CHERNIHIV DIOCESAN NEWS» IN THE 19TH AND EARLY 20TH CENTURIES

The prevalence and veneration of certain miraculous icons determine the place of the original icon among other church monuments popular during the study period. Therefore, the main purpose of the article was to study the public interest to the famous Chernihiv miraculous icon of the Virgin from the Church of St. Elijah in the 19th – early 20th centuries. It's icon had painted in 1658 by Hryhoriy Dubensky. The scientific novelty shows the history of copies of the miraculous icon of the Chernihiv Elijah's Mother of God as separate significant socio-cultural phenomena related to the spiritual heritage of the Chernihiv region.

The article analyzes the publications of the journal «Chernihiv Diocesan News» about copies of the miraculous icon of Our Lady of Elijah's church, kept in monasteries and temples in the Russian Empire in the 19th – early 20th centuries. The histories about lists in the Gethsemane Hermitage of the Trinity-Sergius Lavra of Moscow region and the Smolny Resurrection Cathedral of St. Petersburg are described.

The glorification of a copy of the icon of Our Lady of Elijah in the Gethsemane Hermitage of the Trinity-Sergius Lavra near Moscow is associated with the story of the Filippov's family, they saw miraculous help from the image as a result of solving their life problems. Aleksandra Filippova donated a copy of the image of Our Lady of Chernihiv to the Gethsemane Hermitage at the end of her life. She was the first donor to the image, donating a precious crown and a diamond clasp.

The story of the discovery of the miraculous icon of Our Lady of Elijah in the Smolny Resurrection Cathedral in St. Petersburg is connected with the vision of a soldier of the convoy team, whose name is not recorded.

A logical, retrospective and generalization method was used for provide the methodological basis of the study on the principles of historicism and a holistic approach to the analysis of problems in article.

Conclusions were made about the prevalence of the cult of the icon of the Chernihiv Elijah's Virgin. The stories of the glorification of these copies of the Elijah Icon are

covered. The miracles performed by them are described. The location of other revered lists of this icon has also been released.

Key words: Chernihiv, icon painting, miraculous icon of the Virgin Mary from Elijah's church, tradition.

Дата подання: 1 червня 2020 р.

Дата затвердження до друку: 3 серпня 2020 р.

Цитування за ДСТУ 8302:2015

Воробей Н. Прославлення чудотворної ікони Іллінської Богоматері у ХІХ – на початку ХХ ст. (за матеріалами «Черніговських єпархиальних известий»). *Сіверянський літопис*. 2020. № 4. С. 33–40. DOI: 10.5281/zenodo.4018360.

Цитування за стандартом APA

Vorobei, N. (2020). Proslavlennia chudotvornoї ikony Illinskoї Bohomateri u ХІХ – na pochatku ХХ st. [Glorification of Elijah's Virgin Mary Miraculous icon on pages of «Chernihiv Diocesan News» in the 19th and early 20th centuries]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 4, 33–40. DOI: 10.5281/zenodo.4018360.

